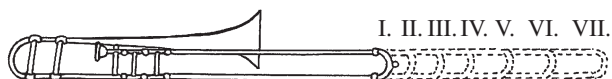

A harsona

A **harsona** tölcsérfúvókás, rézfúvós hangszer. Két párhuzamos, henger alakú csöve a végén tölcsérré szélesedik. A harsona „U” alakú toldalékcövével a játékos tetszés szerinti módosíthatja a légoszlop hosszát, és így könnyedén szabályozhatja a hangmagasságot.

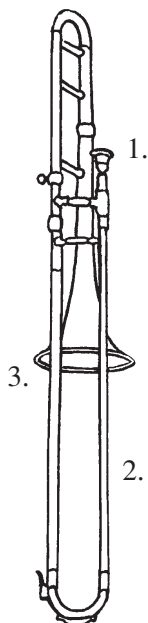
A tolószervezet

A harsona először a XV. században tűnt föl. A XVI–XVII. században nagyon népszerű lett. A városi toronyzenében, az udvari rézfúvós együttesekben, az opera- és oratóriumszerzők műveiben alkalmazzák. Ünneplés hangzása miatt a tolóharsonát a diadal a győzelem, a megdöbbenés, a vihar kifejezésére használják.

A XIX. században egy híres francia hangszerkészítő és feltaláló a tolóharsonára szelepet (ventilt) szerelt, ez megkönnyítette a hangszer kezelését. Ezért alkalmazzák szívesen a *ventilharsonát* a fúvós- és menetzenekarokban.

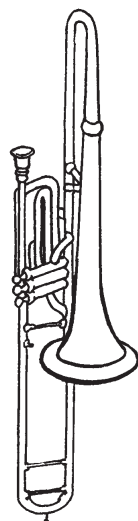
A XX. század modern műveiben gyakran humoros feladatokat bízunk rá. A tolócső csúsztatásával (glissando) csúfondáros, gúnyos hatást képes kifejezni.

A dzsessz-zene elterjedésével a harsona a modern tánczenekarok legnépszerűbb tagja lett.

Harsona

1. fúvóka
2. hangolócső
3. tölcsér

Ventil- (szelepes) harsona

Zenehallgatás

Beethoven: VI. szimfónia III. tétel (2. része)

Toronyzene

A szekund

Ismerős dal:

1 2 3 4

l, l, m, l, t, d, l, t, d, d, t, d, r, m

m, m, m, f, r, d, t, d, r, d, t, l, m, r, d, t, l

BÁRDOS LAJOS

Ismerős dal a vonalrendszeren:

l Magyar nd.

d

A három *lá*, után milyen ugrással éri el a dallam a *mi* hangot?

Hangközök: Az 5. osztályban az oktáv (8), a kvint (5) és a kvart (4) hangközöket ismertük meg.

Két szomszédos hang egymástól való távolsága a **szekund** (másod).

A *ti-dót* és a *mi-fát* mindig közelebb énekeljük egymáshoz, mint a többi szomszédos hangot. A *mi-fá* és a *ti-dó* **kis szekund**, a többi szomszédos hang **nagy szekund** távolságra van egymástól.

Szekundlépés: Szekundhangköz:

l, t, d r mf sz l

A zenei **ábécében** a két kis szekund az **é-f** és a **h-c** között van.

c d é f g á h c

Olvasógyakorlat:

m Szlovák nd.

d

Bartók: *Gyermekeknek III/8.*

*A jó lovas katonának

Tempo giusto

1. A jó lovas katonának de jól va-gyon dol - ga,
E-szik, i-szik a sá - tor - ban, sem - mi-re sincs gond - ja.
Hej, é - let, be gyöngy é - let, en - nél szebb sem le - het,
Csak az jön - jön ka-to - ná - nak, a - ki i - lyet sze - ret!

2. Paripáját megforgatja, úgy megyen dolgára,
Csillog-villog a mezőben virágszál módjára.
||:Hej, élet, be gyöngy élet, ennél szebb sem lehet,
Csak az jöjjön katonának, aki ilyet szeret! :||

(Alkalmazkodó ritmusban)
Zsére (Nyitra m.), Kodály Zoltán

A dalt Kodály Zoltán *Háry János* című daljátékában dolgozta fel.

Énekeljünk dalsokrot katonadalainkból!

*Arról alól
Föl, föl, vitézek
Kossuth Lajos azt írta*

Zenehallgatás
Hallgassunk katonadalokat!

Kuruc ezredsípos a XVIII. sz. elejéről

Ismerős dal:

2/4
 sz sz m f sz sz l sz l sz m sz sz f m sz sz f m sz sz m r d d

Olvasógyakorlatok:

1. Magyar nd.

○ 2/4
 sz m f sz sz d sz sz m l sz sz d sz sz sz l sz f m sz f m r d d

 sz m l sz sz d sz sz m l sz sz d sz sz sz l sz f m sz f m r d d

2.

○ Szlovák nd.

Bartók: C-dúr rondó (Részlet)

3.

 Magyar nd.

Hétfokú I/38.

További gyakorlatok: Hétfokú I/8. és 10.

Írjátok le az ismerős dalt **c-dó**-val, és jelöljétek a kis és nagy szekundokat!
 Kis szekund: **k2**, nagy szekund: **n2**. **Ábécés** névvel is énekeljétek el!

Csendes kánon

Raics István

$\text{♩} = \text{c. } 68$

1. 1 *l,* 2 *szí,* BÁRDOS LAJOS

1. Lom - hán bal - lag a szür - ke víz,
2. Ól - mos fel - le - gek ár - nya száll,

sá - padt már a nyá - ri rét,
gó - lya, fecs - ke mesz - sze jár,

szí,
bá - gyadt su - ga - rát a fá - kon át
ró - ten lo - bog - nak az ő - szí fák,

ő - szí nap mo - so - lyog - va szór - ja szét.
ég ve - led, a - rany - ha - jú, drá - ga nyár!

Ó, jertek, énekeljünk

Kerényi György

Allegretto Angol kánon

1 *d'*

Ó, jer - tek, é - ne - kel - jünk ká - nont, mert az o - lyan víg!

2

Itt egy má - sik szó - lam kez - di új - ra, nem - so - ká - ra jó a har - ma - dik.

3

Há - rom a tánc, kész a ká - non, fúj - hat - juk már haj - na - lig.

Ismerős kánonok: *Pál, Kata, Péter, Amikor a mutató, Komáromi kisleány,
Még azt mondják, Nézz csak a réten szét...*

Olvasógyakorlatok:

Magyar nd.

1.

sz

1. 2.

Hétfokú I/4.

2.

m *d*

Magyar nd.

Hétfokú I/33.

3.

sz *d*

BÁRDOS LAJOS

Hétfokú I/41.

Énekeljünk két szólamban!

d

BARTÓK BÉLA

Hegedűduók I/5. (Részlet)

Énekeljétek el A számóca c. finn népdalt!

Tapsoljátok el, majd írjátok le az 1. sor ritmusát!

A nap nyugodni tér

Moderato

Német nd.

sz
p

1. A nap nyu - god - ni tér, Le - száll a csen - des éj, Már

mf

bú - csút mon - dunk. A tölgy a bérc a - latt Oly

p

bú - san bó - lo - gat, Mert el kell vál - nunk.

2. Míg jó a pirkadat,
És újra kél a nap,
Én ébren várlak:||
||:Ha zeng majd száz madár,
S a selymes pille száll,
Hát újra látlak!:||

Naplemente

Zenehallgatás

Évszakok zenéje:

Hallgassuk meg Haydn „Szüreti-kórus”-át az Évszakok c. oratóriumból!

A dúr hangsor

Keressétek meg az elbújtatott dallamot!

Énekeljétek el helyes sorrendben!

sz l t d' sz sz d r m f d d

f l sz r d d sz l t d' sz l sz f m d r m

Mi a dal záróhangja?

Állapítsátok meg hangkészletét, majd szedjétek sorba a dal hangjait!

dó ré mi fá szó lá ti dó'

A dó hangon végződő hétfokú dallamok hangneme: **dúr**, a dó-tól a felső dó-ig terjedő hétfokú hangsor (dó-sor) a **dúr hangsor: d r m f sz l t d'**

Énekeljünk ismert dúr hangnemű dalokat!

Új a csizmám

A szántói híres utca

Kossuth Lajos azt írta a levélbe'

Gábor Áron

Olvasógyakorlat:

d m sz sz sz l sz sz r f m d' t l sz

l sz sz l f f f f m r sz r m d

Hétfokú I/108.

ÉNEKELJÜNK TISZTÁN!

m KODÁLY ZOLTÁN

*Csalogány az erdőn

Kerényi György

HAYDN

1 *d*
Er - dő mé - lyén, es - ti csend - ben,

2 *m'*
Hal - lod a csa - lo - gány é - des da - lát?

d'
Szí - ved - be zen - gi bá - na - tát.

3
Hal - lod a csa - lo - gány é - des da - lát?

m
Szí - ved - be zen - gi bá - na - tát.

Bűvös hang

Raics István

Tranquillo ♩ = 68

Angol kánon

1 *sz*
Már zeng - ve szól az est - ha-rang, a bű - vös bá - jos hang,

2
És száll a szél-lel, messze száll a fényvel a sok bim bam bim bam bom,

3
bim bam bim bam bom.

Zenehallgatás

Hallgassuk meg Mozart *Esz-dúr kürtversenyének III. tételét (Rondó)*!

